

KÉPES HÜLLŐ KALAUZ

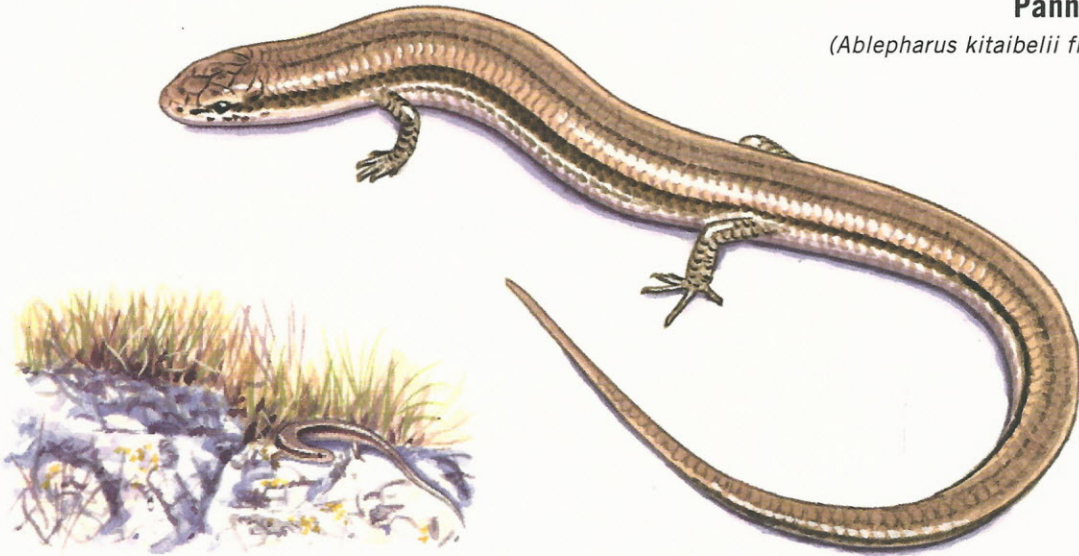
az Aggteleki-karszt fajainak megismeréséhez

Kedves Természetbúvár Barátunk!

Kiadványunkkal első lépéseidet kívánjuk egyengetni, ha szeretnél többet is megtudni a természetről, mely az embertől függetlenül létező, ám az emberiségnek végtelenül kiszolgáltatott, megismételhetetlen, csodálatos érték. *Kívánunk mindenkinek sok szép, rácsodálkozással és felismeréssel megélt kirándulást hazánk e kicsiny, de értékes és izgalmas vidékén!*

Pannongyík

(*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*)

Méret és testalkat: Hazánk legkisebb termetű gyíkfaja, a kifejlett állat mindössze 10-12 cm hosszú. Teste hengeres, feje kicsi, aprócska lábai a testhez simulók. Pislogásra képtelen, mivel átlátszó szemhéjai összenőttek.

Mintázat: A hím és nőstény egyforma színezetű: csillogó bronzbarna háta és világos hasa között sötétbarna sáv húzódik.

Szaporodás: Párzási időszaka április elején van. A nőstények 5-6, borsószem nagyságú tojást raknak, amelyekből szeptember elején kelnek ki az alig 5 cm hosszúságú kicsinyek.

Táplálkozás: A pannongyík apró ízeltlábúakkal – hangyákkal, pókokkal, bogarakkal – táplálkozik.

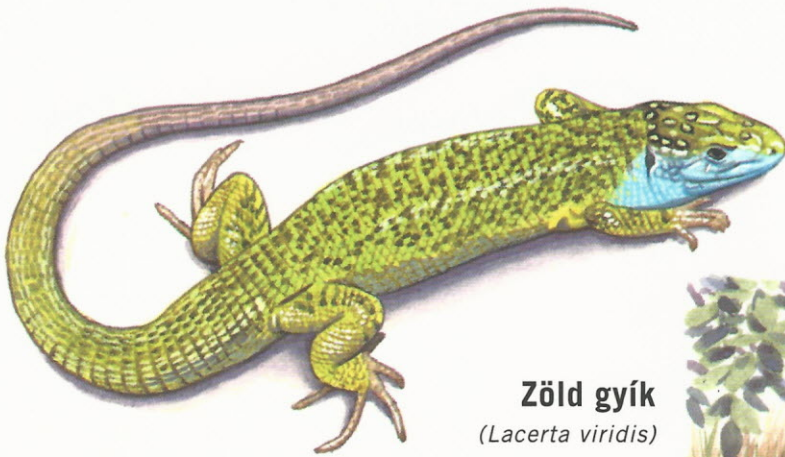
Mozgás: Veszély esetén jellegzetes kígyózó mozgással menekül az avar alá vagy egy nagyobb fűcsomó közé.

Élőhely: Száraz, füves domboldalakon, olykor melegebb, sziklás hegyoldalokban él, ahol az aljnövényzet vagy az avar rejtekhelyet biztosít számára.

Életmód: Rejtőzködő életmódot folytat. A tűző napot elkerüli, leginkább a kora reggeli és késő délutáni órákban aktív.

Élőfordulása a karsztvidéken: Szórványosan, kis számban fordul elő. Fokozottan védett faj.

Természetes ellenség: Madarakon kívül egy-egy természetesebb zöld gyík is zsákmányul ejtheti.

Zöld gyík
(*Lacerta viridis*)

Méret és testalkat: Hazánk legnagyobb, akár 40 cm hosszúságot is elérő gyíkfaja (a fokozatosan elvékonyodó farkok a teljes hossz csaknem 60%-át is kiteheti). Erőteljes, ugyanakkor karcsú, nem oly zömök, mint a fűrgye gyík.

Mintázat: A hímek a nászidőszakban ragyogó zöldek, torkuk égszínké, ezt követően színük kissé kifakul. A nőstények kevésbé élénk színezetűek. A hát általában zöld, fekete mintázattal és két világos, párhuzamosan futó sávval. Az oldaluk zöldessárga, amely fokozatosan halványbarnába megy át. A nőstények között találunk egyszínű zöld hátú példányokat is.

Szaporodás: Párzási időszaka májusban van. A hímek ádáz küzdelmet vívnak egymással, ilyenkor nem ritkák a súlyosabb sérülések sem. A küzdelem a legjobb – táplálékban, búvóhelyben leggazdagabb, tehát a nőstényeket leginkább vonzó – területért folyik. A harc során megszerzett területet a hím elszántan védelmezi, hiszen ezek birtoklása nem csak a táplálékszerzés, hanem a szaporodás záloga is. A párzást követően a nőstény 10-15 tojást rak a maga ásta gödörbe, amelyekből augusztusban kelnek ki a kis gyíkok.

Táplálkozás: Főként ízeltlábúakkal táplálkoznak, ám a legnagyobb példányok természetes bogarakat, de akár rágcsálók kicsinyeit vagy kisebb termetű gyíkokat is zsákmányul ejthetnek.

Mozgás: Gyors mozgású. Ha veszély fenyegeti legtöbbször a sűrű bozótbba csörtet, de akár fára is mászik, hogy elkerülje a veszedelmet.

Élőhely: Leginkább a bokrokkal tarkított száraz gyepeket kedveli.

Életmód: Áprilistól október közepéig aktív. A fagymentes helyen (faodú, talajban lévő üreg) töltött teletésből először a hímek bújnak elő.

Előfordulása a karsztvidéken: Gyakori.

Természetes ellenség: Számos természetes ellensége van, így a rézsikló, a különféle menyétfélék, gólyák, ragadozó madarak, gébicsek és az elkóborolt házimacskák és kutyák.

Méret és testalkat: Maximális hossza kb. 20 cm. Erőteljes, vaszkos gyík. Farka viszonylag hosszú, tövén lapított.

Mintázat: A hímek oldala és lábai zöldek, háta sötét foltokkal tarkított szürkésbarna, míg egyes területeken a hát egyszínű, rozsdavörös. A nőstények szerényebb színezetűek, szürkésbarna testüket piszkosfehér mintázatú sötét foltok díszítik. A fiatal egyedek sárgásbarnák, kivehetően sötétebb, foltos háttal.

Szaporodás: Párzási időszaka – amikor a hímek látványos harcot vívnak egymással – május elején van. A nőstény a párzást követő 5-6. héten 8-12 puha héjú tojást rak egy talajba kapart gödröcskébe. Az apró gyíkok augusztus elején bújnak ki a tojásból, és születésüktől kezdve önállóak.

Táplálkozás: Ízeltlábúakkal – pókokkal, bogarakkal, sáskákkal, tücskökkel – táplálkozik.

Mozgás: Nevükkel ellentétben nem tartozik a leggyorsabb hullók közé.

Fűrgye gyík
(*Lacerta agilis*)

Élőhely: Remek alkalmazkodó képességének köszönhetően sokféle, de feltétlenül nyíltabb, füves, bokros élőhelyeken fordul elő.

Életmód: Téli rejtekekből már az első márciusi napsugarak előcsalogatják, s csak októberben húzódik vissza valamilyen fagymentes teletőhelyre (farönkök közé, lyukakba). Hasonló helyeket keres éjszakázni is.

Előfordulása a karsztvidéken: Kevésbé gyakori, szórványos előfordulású.

Természetes ellenség: Számos természetes ellensége van, többek között a rézsikló, az egerészölyv, a sün.

Méret és testalkat: Nagyra nő, akár 50 cm hosszúságot is elérhet. Bár kígyószerű, mégis a gyíkok közé tartozik. Arról, hogy egykor lábakkal rendelkező „valódi” gyík volt a hasi oldalán fellelhető egykori lábak csőkevényei árulkodnak. Farka tompa végű, lekerekített.

Mintázat: Háta fémes csillogású barna, apró, fekete mintázattal, esetenként az egész háton végigfutó kettős, világosabb barna sávval, hasa világosszürke.

Szaporodás: Májusban párzik, ám tojásokat nem rak, álelevenszülő. Kicsinyei a testében fejlődnek és augusztus végén, egy vékony, átlátszó burokban jönnek a világra, amelyet könnyedén átszakítanak és máris szétszélednek.

Táplálkozás: Zsákmányállatai is olyan állatokból állnak, amelyek menekülésre szinte képtelenek: gilisztákkal, meztelen csigákkal táplálkozik.

Mozgás: Lassú, kígyószerű, kúszó mozgású.

Élőhely: Erdei állat, üde, dús aljnövényzetű tölgyesekben él.

Életmód: Téli bújóhelyéről április közepén merészkedik elő.

Lábatlan gyík
(*Anguis fragilis*)

Előfordulása a karsztvidéken: Szórványosan fordul elő, leginkább a turistaösvényeken, tisztások szélein találkozhatunk vele.

Természetes ellenség: Számos természetes ellensége van; többek között az egerészölyv, a sün és a vaddisznó.

Egyéb: Törékeny kusza néven is ismert. Ezt a nevet mozgásáról, valamint arról kapta, hogy – a többi gyíkhöz hasonlóan – támadás esetén nagyon könnyen elveszítheti farkát, amely akár több darabban is leeshet.

Méret és testalkat: Karcsú, hosszú, lapos fejű, hosszú lábú és feltűnően hosszú farkú gyíkkunk. Maximális hossza 20 cm.

Mintázat: A két nem hátoldala egyforma – szürkésbarna alapon sötétebb foltokkal és az oldalán futó sötét sávval. A hímek hasa és torka rozsdavörös, a haspajzsokat világoskék szegély díszíti. A nőstények hasa ellenben sárgásfehér, a torok pedig vörösen pettyes.

Szaporodás: Az április végére, május elejére eső párzási időszakban kisebbfajta harcok dőlnek a vetélytárs hímek között. A megtermékenyített nőstény július végén 2-8 tojást rak, amelyeket a kövek közé, sziklák alá rejt. A tojások augusztus-szeptember fordulóján kelnek ki. A fiatalok kezdetől fogva önállóak.

Táplálkozás: Elsősorban ízeltlábúakkal és kisebb férgekkel táplálkozik. A kannibalizmusra is számos példa akad a fali gyíkoknál: a kicsinyek sokszor esznek felnőtt fajtársaiknak áldozatul.

Élőhely: Neve találó, hiszen a fali gyík jellegzetes élőhely igényű: nyílt, köves-sziklás területeken, így jellemzően hegyvidékeinken él, de jól érzi magát mesterséges környezetben is, pl. nagyvárosi házak falán.

Mozgás: A fali gyík rendkívül ügyesen és – kivált a forró nyári napokon – villámsebességgel közlekedik a sziklafalakon, de szívesen kapaszkodik fel a bokrok ágai közé is. Ha veszély fenyegeti szemvillanás alatt eltűnik egy sziklarepedésben.

Életmód: A hazai gyíkok közül ez a faj kedveli leginkább a meleget, a déli órákban sem húzódik árnyékba. Gyíkoktól szokatlan módon a fali gyík fajtársai közvetlen közelében, már-már kolóniákban él, bár ez csak a nagy egyedsűrűsége vonatkozik, kapcsolat nincs az egyes példányok közt. A téli álmot meglepően későn, október végén kezdi (a fiatalok 1-2 héttel később), és április eleje-közepé táján bújik elő száraz, fagymentes rejtékhelyéről.

Előfordulása a karsztvidéken: Gyakori, a számára alkalmas élőhelyeken mindenütt előfordul.

Természetes ellenség: Rézsikló, zöld gyík, ragadozó madarak, gébicsek.

Fali gyík
(*Podarcis muralis*)

Méret és testalkat: Egyik legtermetesebb kígyónk, nemritkán 2 méteresre is megnő.

Mintázat: Színe az olajzöldtől a világosbarnáig változhat, hasa sárga.

Szaporodás: A május eleji nászt követően a nőtény 10-15, pergamenszerű héjjal borított tojást rak. A tojásból két hónap múlva kelnek ki a kicsinyek.

Táplálkozás: A felnőtt állatok legfőbb táplálékául a rágcsálók szolgálnak, de a nyári időszakban előszeretettel fosztják ki az énekesmadarak fészket is. A kicsinyek eleinte kisebb gyíkokkal, fiatal egerekkel, pockokkal táplálkoznak.

Életmód: Októbertől tartó téli álmából áprilisban ébred. Előszeretettel sűtkérezik farakásokon vagy kőkupacok tetején. A nagy nyári melegben azonban inkább az erdőben mozog, csak a kora reggeli vagy a késő délutáni órákban merészkedik nyílt területre.

Előfordulása a karsztvidéken: Szórányosan fordul elő.

Természetes ellenség: Természetes ellenségei közé a menyétfélék, a vörös róka, a sün, a vaddisznó és a különféle ragadozó madarak tartoznak.

Egyéb: Félénk, ha teheti, elmenekül a vízbe menekül, ahol a víz alá bukva próbál láthatatlanná válni. Ha mégis sarokba szorítják, bűzös váladékot bocsát ki, melynek átható szaga elriasztja a támadót. Azonban ha ez sem válik be, holtan tettei magát, nyelvét kilögtatja, sőt, akár véres váladékot is képes szivárogtatni a száján.

Méret és testalkat: A matuzsálemi példányok akár 2 méteresre is megnőhetnek, ez azonban nagyon ritka, a kifejlett példányok átlagos hossza 120 cm körül van. Testfelépítése erőteljes, a nőtények rendszerint nagyobbak a hímeknél.

Mintázat: Mintázata is sokféle: kisebb-nagyobb, különbözően rendeződött foltok tarkíthatják, de egyszínű vagy sávos példányok is előfordulnak. Legjellegzetesebb ismertetőjegye a nyakon található világos – általában sárga – félhold alakú folt, de ez hiányozhat is. Hasa a zongora billentyűihez hasonló fekete-fehér mintázatú.

Szaporodás: Az áprilisi párzást követően a nőtény nyár közepén rakja le 8-12 tojását a laza talajba, nádkupacok alá. A kis siklók augusztusban kelnek ki.

Táplálkozás: A vízisikló elsősorban békákat zsákmányol, de szívesen eszik kisebb halakat, rágcsálókat, és az énekesmadarak fészket is kifosztja.

Életmód: Késő ősszel, ahogy egyre hűvösebb lesz, a vízisiklók száraz és meleg téli rejtékhelyet keresnek, ahonnan csak márciusban merészkednek elő.

Előfordulása a karsztvidéken: Leggyakoribb, legtöbbször látott siklónk.

Természetes ellenség: Sokféle: tojásait patkányok és kutyák, a kis siklókát halak és békák, a kifejlett egyedeket gázlómadarak, sünök fogyasztják előszeretettel.

Egyéb: Támadás esetén villámgyorsan a vízbe menekül, ahol a víz alá bukva próbál láthatatlanná válni. Ha mégis sarokba szorítják, bűzös váladékot bocsát ki, melynek átható szaga elriasztja a támadót. Azonban ha ez sem válik be, holtan tettei magát, nyelvét kilögtatja, sőt, akár véres váladékot is képes szivárogtatni a száján.

Méret és testalkat: Karcsú, vékony, nagy, dülledt szemű, 1 méteresre megnövő kígyónk. A nőtények nagyobbak a hímeknél.

Mintázat: Alapszíne – a teljesén fekete példányokat kivéve – olajzöldes szürke, háta jellegzetes pepitamintázatú.

Szaporodás: A tavaszi nászidőszak után nyár közepén rakja le 15-20 tojását faodvakba, partoldalba, nádkupacok alá, amelyekből augusztus végén kelnek ki a felnőttékhez hasonlatos kicsinyek.

Táplálkozás: Zsákmányát leginkább a vízből szerzi: főképpen halakat zsákmányol, de a kétélteket nem veti meg. Vadászat közben nagyobb távolságot is megtehet, így akár a nyílt vízben is találkozhatunk vele, de a parton vagy a meder alján órákig lesben állva is vadászgat.

Életmód: Ősszel száraz helyre vonulnak telelni, ahonnan április közepén bújnak elő. A meleg időszakban szinte sosem hagyják el a vizet.

Előfordulása a karsztvidéken: A vizek mentén, szórányosan fordul elő. Akár lakott területen is találkozhatunk vele.

Természetes ellenség: Elsősorban a gázlómadarak ejtik zsákmányul.

Egyéb: Veszély esetén közeli rokonához, a vízisiklóhoz hasonlóan viselkedik: bűzös váladékot ken a fogvatartójára. Ha ez nem válik be, holtan tettei magát.

Méret és testalkat: Kis termetű, 70-80 cm hosszúságú, zömök kígyónk.

Mintázat: Színe a homoksárgától a bronzbarnáig a világosszürkékig változhat. Fején jellegzetes, az osztrák címerben látható kétféjű sasra emlékeztető rajzolat található (innen tudományos elnevezése), amelyből a hát két oldalán végighúzóódó foltos indul. Színük kb. egyéves korukig szürke, hasuk pedig téglavörös.

Szaporodás: A telelőhelyekről előbújó rézsisiklók április végén, május elején párzanak, amelyek során a hím és a nőtény órákig összetekeredve hever. Tojásokat nem rak, álelevenszülő. Az apró siklók éppen a gyíkok kikelését követően jönnek a világra augusztus második felében, így rögtön terített asztal várja őket.

Táplálkozás: A gyíkok jelentik a legfontosabb táplálékukat, de ezen kívül rovarokat – sáskákat, tücsköket –, ritkán rágcsálókat is zsákmányolnak.

Életmód: Októbertől március-ápriliséig száraz, viszonylag meleg helyeken telel.

Előfordulása a karsztvidéken: Szórányosan fordul elő.

Természetes ellenség: Természetes ellenségei közé a különféle menyétfélék, a vaddisznó, a sün, a vörös róka, valamint a különféle ragadozó madarak tartoznak.

Egyéb: Az emberek sokszor viperának nézik, és félelmükben agyonverik.

Élőhely: Napsütötte, tisztásokkal, bokrosokkal tarkított tölgyesek.

Élőhely: Szinte mindenütt előfordul, ahol valamilyen álló- vagy folyóvíz található, sőt, gyakran olyan területeken is találkozni vele, ahol közel s távolban nincs vízfelszín.

Élőhely: Ez a faj sokkal inkább kiérdemelné a vízisikló nevet, mint előző, közeli rokona, hiszen szinte kizárólag a vizek partján találkozhatunk vele. Elsősorban a nagy kiterjedésű víztereket kedveli, de a hegyi patakok napsütötte szakaszain is előfordul.

Élőhely: Élőhelye tekintetében nem túl válogatós: mocsárréten, hegyi kaszálón, kavicsos domboldalban, vagy napsütötte, sziklás lejtőn egyaránt találkozhatunk vele.

Erdei sikló

(*Zamenis longissimus*)

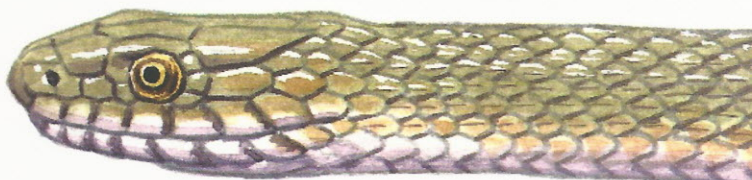
Vízisikló

(*Natrix natrix*)

Kockás sikló

(*Natrix tessellata*)

Rézsikló

(*Coronella austriaca*)

HOGYAN FOGJUNK HOZZÁ A HÜLLŐK HATÁROZÁSÁHOZ?

A hüllők határozása nem mindig könnyű, tekintve, hogy jobbra rejtőzködnek, illetve ha veszély, így az ember közeledését érzékelik, igyekeznek villámgyorsan menedéket találni. Néhány faj esetében a mintázat változatossága, vagy a fajok hasonlatossága is megtévesztő a gyakorlatlan szemnek. A határozó képei és a fajkhoz tartozó leírások segítenek a beazonosításban. Itt is igaz a mondás: „Gyakorlat teszi a mestert!”; minél többet járunk a természetben, annál nagyobb gyakorlatot szerezhetünk mind a hüllők (és egyéb élőlények) észlelésében, mind pedig felismerésükben, szokásaik és tulajdonságaik kiismerésében.

Az Aggteleki-karszton csak a gyíkok és a kígyók rendjébe tartozó hüllők élnek. Fontos megjegyezni, hogy vipera nem fordul elő, tehát mérges kígyó feltűnésétől nem kell tartani. A hazai hüllőfajok közül kilenc található meg a karsztvidéken. Ezzel ugyan elmaradunk a mediterrán vidékek hüllő-faunájának gazdagságától, de szerencsére a jogi oltalom, a táplálékhiány és a mozaikos élőhelyek biztosítják, hogy az itt bemutatott hüllőfajok stabilan jelen legyenek a karszton.

TERMÉSZETVÉDELEM - hogyan segíthetjük a hüllők védelmét?

A hüllők között nagyon sok furcsa szerzetet találunk: a testüket fedő szarupikkelyek különböző függelékeket, szarvakat, gallérokat, tüskéket, pajzsokat alkotnak, formagazdagságuk színpompájuk lenyűgöző. Ezért sok hüllőt tartanak kedvtelésből otthon is. Mások ellenben viszolyognak tőlük, sokan – tévesen – hideg, nyálkás csúszómászóknak tartják őket. A legáltalánosabb ellenszenv a kígyókat övezi: rajongótáboruk igen kicsi, a többség nem kedveli sem a mérges-, sem az óriáskígyókat. Ez a közutalat – sajnos – sok esetben meg is pecsételi a sorsukat. Sok ember, ha kígyót lát, nem sokat teketóriázik, azon nyomban agyonveri a szerencsétlen párát. Amellett, hogy hazánkban minden hüllő védelmet élvez, tehát elpusztításuk büntetendő cselekmény, kígyóink zöme igen jámbor, félnék állat. A hazai két mérgeskígyó – a keresztes és a rákosi vipera – pedig olyan ritka és félnék, hogy még a szakembereknek is ünnepszámba megy, ha eggyel-eggyel találkoznak, s a karsztvidéken ezek nem is fordulnak elő. A ház körül élő kígyóink – vízisikló, rézsikló, esetleg erdei sikló – pedig rágcsálópusztításukkal kifejezett hasznot hajtának számunkra.

A közvetlen pusztításon kívül hüllőinket az élőhelyek elvesztése fenyegeti. A leginkább veszélyeztetett fajok a vizes élőhelyekhez, illetve az erdő-gyep mozaikokhoz kötődő fajok, hiszen ezek azok az élőhelyek amelyek a leginkább eltűnőben vannak. Ezen élőhelyek megőrzése kulcsfontosságú a hüllő-fajok megóvása érdekében.

Fűrge gyík

Fotók: Kovács Tibor, Szelényi Gábor

HOGYAN TOVÁBB? - ajánlott könyvek és honlapok

Ha többet szeretnétek megtudni a hüllőkről, az alábbi honlapokon és kiadványokban szerezhettek további információkat.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztály
www.khvsz.mme.hu

Amphibians and Reptiles of Europe
www.herp.it

Günter Diesener és
Josef Reichholf (1997):
Kétéltűek és hüllők.
Magyar Könyvklub.

Ereifej Laurice (szerk.) (2001):
**Útmutató hazai
állóvizeink állat
és növényvilágához.**
WWF.

Újhelyi P. (szerk.) (2005):
A Kárpát-medence állatai.
Élővilág enciklopédia.
Kossuth Kiadó.

A terepi kishatározók elkészítésekor az angol Field Studies Council alapötletét dolgoztuk át és adaptáltuk az Aggteleki-karszt viszonyaira.

A kiadvány a KEOP 3.3.0-2008-0052
azonosító számú projekt keretében készült.

Szerző: Drozd Attila, Illusztrációk: Kóky Szabolcs
Kiadványszerkesztés: Kiss Maja
Sorozatszerkesztő: Szmoradné Tóth Erika
Nyomda: Planet Corp. Szolgáltató Kft., Szeged
Kiadó: Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
Minden jog fenntartva. 2011

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

KÚRIA OKTATÓKÖZPONT

Célunk az Aggteleki Nemzeti Park térségében élő és az ide látogató óvodások és diákok természetvédelmi szemléletformálása, környezetudatos magatartásra nevelése, vidékünk természeti és kultúrtörténeti értékeinek bemutatása. Előadások, tantermi és terepi foglalkozások széles választéka áll rendelkezésre az intézményes oktatás kiegészítéseként, vagy szabadidős programként. Szakmai programokkal, módszertani bemutatókkal egész évben várjuk a pedagógus kollégákat is.

SZALAMANDRA ERDEI ISKOLA

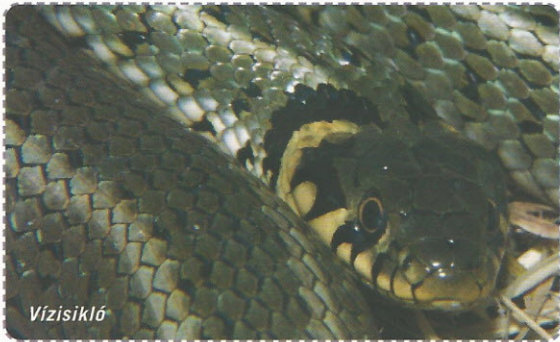
„Az Aggteleki-karszt értékei” című minősített, 3-5 napos erdei iskolai programcsomag keretében a terület élő és élettelen természeti értékeivel, kultúrtörténeti emlékeivel ismerkedhetnek meg a résztvevők. A program helyszíne a Szögliget falutól 1,5 km-re, gyönyörű természeti környezetben található Szalamandra Ház.

Programegyeztetés, információ

Kúria Oktatóközpont
3758 Jósvalfó, Táncsics utca 1.
Telefon: 06 48 350 056, 06 48 350 006
E-mail: anp.oktatas@index.hu

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK ÉS ÉRDEKESSEGEK

A hüllők négy nagy csoportjának – teknősök, kígyók, gyíkok és krokodilok – képviselői bár markánsan különböznek egymástól, lényeges tulajdonságaikban megegyeznek. Ők az első gerincesek, amelyek teljesen függetlenekké váltak a víztől, és igazi szárazföldi állatok lettek. Ezt elsősorban szarupikkelyekkel fedett bőrüknek köszönhetik, amely amellett, hogy védelmet nyújt a külső hatásokkal szemben – ellentétben a kétéltűek gyengén szarusodó bőrével – óv a kiszáradás ellen is. A szarupikkelyek hátránya azonban az, hogy nem nő együtt az állattal, ezért a hüllők rendszeresen levedlik a szűkössé vált bőrt, amely alatt egy nagyobb, vadonatúj bőr fejlődik.

A hüllők testhőmérséklete nagyban függ a környezetük hőmérsékletétől, ugyanakkor bizonyos mértékig hatékonyan képesek szabályozni belső hőjüket. Hűvösebb napokon nyílt, verőfényes helyet keresnek, ahol a napsugarak érik őket, míg a forró nyári napokon az árnyékba, kövek közé, vagy az avar alá húzódnak.

A hüllők a belső megtermékenyítés és a lágy héjú tojás segítségével a szaporodásukat is függetlenítették a víztől. A belső megtermékenyítéshez nincs szükség vizes közeghez, az embrió beburkolása a vastag, bőrszerű, ugyanakkor lágy – ritkán meszes – héjjal pedig remekül véd a káros külső hatásoktól, miközben megőrzi az embrió számára a vizet és a fejlődéséhez szükséges tápanyagokat.

A hüllők többsége tojásait laza talajba kapart gödörbe rakja, és a nap melegére bízva a kikeltetést, mások – pl. a krokodilok – remek fészket építenek, amelyben szabályozható a hőmérséklet, és féltve őrzik, védelmezik azt. Egyes fajok más módon gondoskodnak az utódokról: ahelyett, hogy leraknák, saját testüket afféle keltetőgépként használva addig hordozzák magukban tojásaikat, amíg el nem jön a születés pillanata, amikor az apró hüllők már elevenen bújnak elő anyjukból. Ezzel a szülők elkerülik azt a veszélyt, hogy egy ragadozó megtalálja és felfalja a lerakott és magára hagyott tojásokat.

A hüllők erőteljes lábaikkal már képesek teljesen elemelkedni a talajtól. Ez a fejlett tüdővel és szívvel – tehát hatékonyabb gázcserével – párosulva mozgásukat is jelentősen meggyorsította, sőt, némelyik faj igen nagy sebességet érhet el. Még a lábak nélküli kígyók is megtalálták annak a módját, hogy villámsebessen mozogjanak a szárazföldön. A növényevő szárazföldi teknősökön kívül szinte minden hüllő ragadozó. A legtöbben rovarokkal táplálkoznak, ám igazán félelmetes vadászok is akadnak közöttük, gondoljunk csak a krokodilokra, kígyókra vagy a nagyobb testű varánuszokra. A hüllők között találjuk az állatvilág legrettegettebb „mérgekkeverőit”, a mérgekígyókat, amelyek mérgefoggal és – sok esetben rendkívül erős – méreggel felszerelve néhány másodperc leforgása alatt végeznek zsákmányukkal.